

วิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศไทย

สุวิชัย โกศลวิวัฒน์

อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานการศึกษาและ
ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ และวิเทศสัมพันธ์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

นำเรื่อง

ในวงวิชาการด้านศึกษาศาสตร์หรือที่เรียกว่า วิชาครุ นั้น มีศาสตร์แขนงหนึ่งที่ผู้เรียนด้านนี้ต้อง เรียนทุกคนเป็นวิชาบังคับร่วมหรือวิชาแกน (Core Course) ของวิชาครุ นั่นคือวิชาพื้นฐานการศึกษา (Foundations of Education) ซึ่งเป็นวิชาที่ศึกษา เรื่องราวของการศึกษากับความสัมพันธ์ของบริบท (Context) ในสังคมมีลักษณะเป็นสหวิทยาการที่มี เหตุผล และความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเรื่องราวของ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย ประชญา จิตวิทยา อีกทั้งประวัติศาสตร์ของสังคม เพราะมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสังคมนั้นๆ ด้วยโดยตรง ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงเป็นศาสตร์ แขนงหนึ่งที่จะเป็นครู นักการศึกษาหรือประกอบ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาต้องทราบและ ทำความเข้าใจ เพื่อประโยชน์ในด้านวิสัยทัศน์ ช่วยขยายมุมมองในด้านการจัดการเรียนการสอน

การวางแผน การกำหนดนโยบายรวมถึงการบริหาร การจัดการด้านการศึกษาที่กว้างไกล และลึกซึ้งมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นนี้ หลักสูตร วิชาครุของทุกสถาบัน จึงได้บรรจุวิชาไว้ในหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้เรียนและทำความเข้าใจ สำหรับใน ประเทศไทย วิชาดังกล่าวมีอยู่ในหลักสูตรหมวด วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศทั้งในมหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏ เพียงแต่มีชื่อเรียกต่างกัน อาทิ พื้นฐานการศึกษา ประวัติและปรัชญาการศึกษา การศึกษาเบื้องต้น การศึกษาขั้นนำ ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการศึกษา การศึกษาไทย ปฐมนิเทศการศึกษา เป็นต้น ส่วนระดับบัณฑิตศึกษาก็มีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น หลักและพื้นฐานการศึกษาไทย หลักการศึกษา การศึกษาเชิงวิพากษ์ สารัตถทางการศึกษาเชิง วิเคราะห์ เป็นต้น

เสนอเรื่อง

สำหรับวิชาพื้นฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศนิวซีแลนด์นั้น จากการไปศึกษาดูงานของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศนี้ ระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม ถึง 7 สิงหาคม 2539 ที่ผ่านมา ผู้เขียนได้ศึกษาและดูงานสภาพและสถานภาพของวิชานี้ พบว่า ในปัจจุบันมีคณะศึกษาศาสตร์ (College of Education) อยู่ในมหาวิทยาลัยของนิวซีแลนด์ 6 แห่ง ' คือ มหาวิทยาลัยอ็อคแลนด์ ที่เมืองอ็อคแลนด์ (Auckland) มหาวิทยาลัยไวคาโต (Waikato) ที่เมือง แฮมิลตัน (Hamilton) มหาวิทยาลัยแมสซีย์ (Massey) ที่เมืองปาล์มเมอร์สตันนอร์ธ (Palmerston North) มหาวิทยาลัยเวลลิงตัน ที่เมืองเวลลิงตัน (Wellington) อันเป็นเมืองหลวงอยู่ในเกาะเหนือ มหาวิทยาลัยแคนเทอร์เบอรี (Canterbury) ที่เมือง ไครส์เชิร์ช (Christchurch) และมหาวิทยาลัยโอตาโก (Otago) ที่เมืองดุนีดีน (Dunedin) อยู่ในเกาะใต้ ผู้เขียนได้ไปมา 3 แห่ง จะได้แยกกล่าวแต่ละแห่งดังต่อไปนี้

1. มหาวิทยาลัยอ็อคแลนด์

เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ตั้งอยู่ที่เมืองอ็อคแลนด์ทางเกาะเหนือ ปัจจุบันมี 10 คณะ เปิดสอนระดับปริญญาตรี 17 สาขา ระดับบัณฑิตศึกษา 37 สาขา และระดับประกาศนียบัตร 44 สาขา ประกอบด้วย 57 ภาควิชา

สำหรับคณะศึกษาศาสตร์ประกอบด้วยปริญญาตรีทางด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา (Bachelor of Science Education) ตามวิชาเอกคือ เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา ธรณีวิทยา คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และสิ่งแวดล้อมศึกษา ปริญญาตรีทางด้านดนตรีศึกษา (Bachelor of Music Education) และ

ปริญญาตรีทางการศึกษา (Bachelor of Education) ตามสาขา วิชาเอก คือ มานุษยวิทยา (Anthropology) ประวัติศาสตร์ศิลปะ (Art History) ภาษาจีน (Chinese) ภาษาอังกฤษ (English) ภูมิศาสตร์ (Geography) ประวัติศาสตร์ (History) ภาษาอิตาเลียน (Italian) ปรัชญา (Philosophy) จิตวิทยา (Psychology) รัฐศาสตร์ศึกษา (Political Studies) สังคมวิทยา (Sociology) สังคมศึกษา (Social Studies)

ระดับประกาศนียบัตร (Diploma) ประกอบด้วย 8 สาขา คือ การให้คำปรึกษา (Counselling) ทฤษฎีการให้คำปรึกษา (Counselling Theory) คณิตศาสตร์ศึกษา (Mathematics Education) วิทยาศาสตร์ศึกษา (Science Education) การศึกษาพิเศษ (Special Education) จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology) เทคโนโลยีการศึกษา (Technology Education) และการศึกษา (Educational Studies)

ระดับปริญญาโท (Master of Education) ประกอบด้วย 7 สาขา คือ การศึกษาผู้ใหญ่และการอุดมศึกษา (Adult and Higher Education) การให้คำปรึกษา (Counselling) คณิตศาสตร์ศึกษา (Mathematics Education) วิทยาศาสตร์ศึกษา (Science Education) การศึกษาพิเศษ (Special Education) การสอนภาษา (Reading Writing and Language) และเมารีศึกษา (Maori Education) และปริญญาโทการจัดการทางการศึกษา (Master of Educational Management) อีก 1 สาขา

ระดับปริญญาเอก (Doctor of Education) ประกอบด้วยสาขาต่างๆ ต่อเนื่องจากระดับปริญญาโท

ส่วนวิชาพื้นฐานการศึกษา ซึ่งเป็นหมวดวิชา
ซีพครูนั่น นักศึกษาระดับปริญญาตรีต้องเรียน
2 วิชา คือ วิชาโรงเรียน การศึกษาและสังคม
(Schooling, Education and Society) กับวิชา
นโยบายการศึกษาของนิวซีแลนด์ (Educational
Policy of New Zealand) วิชาละ 3 หน่วยกิต
วิชาแรกเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียน การศึกษาและสังคม ประกอบด้วย
แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและ
สังคม ปัจจัย ผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ
ทางสังคมในการจัดการศึกษา วิชาที่สองเป็นเรื่องราว
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การศึกษาของนิวซีแลนด์โดยเฉพาะ
นโยบายการจัดการศึกษา การบริหารการศึกษา
การพัฒนาการศึกษา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
ทางการศึกษาของประเทศ

นอกจากนี้ยังมีวิชาเลือกที่นักศึกษาต้องเลือก
เรียนอีก 6 หน่วยกิตในหมวดวิชาซีพครู สาขา
วิชาพื้นฐานการศึกษามีรายวิชาให้เลือก อาทิ ประวัติ
และปรัชญาการศึกษาตะวันตก (Western History
and Philosophy of Education) สังคมวิทยาการศึกษา
(Sociology of Education) ซึ่งนักศึกษา
สามารถเลือกเรียนได้

สำหรับระดับบัณฑิตศึกษา นักศึกษาหลักสูตร
ปริญญาโทต้องศึกษาวิชาบังคับ 3 หน่วยกิต คือ
วิชาทฤษฎี และนโยบายการศึกษาเชิงวิพากษ์
(Critical Theory and Policy of Education)
เป็นวิชาเกี่ยวกับทฤษฎีทางการศึกษาของสำนัก
นักปราชญ์ต่างๆ และวิเคราะห์นโยบายการศึกษา
ตามหลักวิชา นอกจากนี้ยังมีวิชาเลือกในแต่ละสาขา
 อาทิ วัฒนธรรมและสังคมวิทยาการศึกษา (Culture
and Sociology of Education) การเมืองและ
ประวัติศาสตร์การศึกษา (Politics and History of
Education) เชื้อชาติ ชาติพันธุ์และการศึกษา (Race,

Ethnicity and Education) ประเด็นพิเศษทาง
วัฒนธรรมและนโยบายการศึกษา (Special Topic in
Cultural and Policy Studies in Education)
ซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเชื้อชาติ วัฒนธรรม
ของชาวเมารีชนพื้นเมืองเดิมในนิวซีแลนด์

สำหรับระดับประกาศนียบัตร (Diploma)
ซึ่งเป็นการศึกษาหลังปริญญาตรี ใช้เวลาเรียน 1 ปี
มีรายวิชาที่ต้องศึกษาสำหรับวิชาพื้นฐานการศึกษา
เหมือนกับระดับปริญญาโทดังกล่าวมาข้างต้น
แล้วศึกษาวิชาเฉพาะในแต่ละสาขา ส่วนสาขาการ
ศึกษา (Educational Studies) เป็นสาขาที่ศึกษา
เกี่ยวกับพื้นฐานการศึกษาโดยตรงประกอบด้วย
วิชาเฉพาะหลายวิชา คือ ประวัติศาสตร์การศึกษา
(History of Education) การศึกษาของนิวซีแลนด์
(New Zealand Education) การศึกษาเปรียบเทียบ
(Comparative Education) สังคมวิทยาการศึกษา
(Sociology of Education) ปรัชญาการศึกษา
(Educational Philosophy) นโยบายการศึกษา
(Educational Policy Studies) โรงเรียนกับสังคม
(School and Society) การศึกษากับชาติพันธุ์
(Education and Ethnic Relations) เป็นต้น
สาขานี้เป็นสาขา ที่มีได้มุ่งเน้นการสอนหรือวิธีสอน
แต่เป็นการศึกษาเรื่องราวของการศึกษากับบริบท
ทางสังคม เพื่อเตรียมคนสำหรับทำงานด้านวางแผน
กำหนดนโยบายและทำการวิจัยในสาขาการศึกษา
และสาขาที่เกี่ยวข้อง ผู้เรียนต้องจบปริญญาตรี
ทางการศึกษาหรือสาขาอื่นๆ ที่มีประสบการณ์ทาง
การสอนหรือทำงานในองค์กรหน่วยงานทางการศึกษา
มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

ระดับปริญญาเอก มีวิชาพื้นฐานการศึกษา
ให้นักศึกษาเลือกเรียนดังนี้ ปรัชญาการศึกษาขั้นสูง
(Advanced Educational Philosophy)
นโยบายการศึกษาขั้นสูง (Advanced Policy

Studies in Education) สังคมวิทยาการศึกษาขั้นสูง (Advanced Sociology of Education) ประเด็นคัดสรรทางเมารีศึกษา (Selected Topic in Maori Education) และสตรีศึกษากับงานวิจัยขั้นสูง (Advanced Feminist Research in Education)'

เนื่องจากมหาวิทยาลัยอ็อคแลนด์เป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่ตั้งขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1883 และเป็นมหาวิทยาลัยใหญ่แห่งหนึ่งในเมืองใหญ่ทางเกาะเหนือของประเทศ จึงเป็นศูนย์กลางทางด้านวิชาการแขนงต่างๆ มากมาย มีความพร้อมด้านบุคลากรและทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนหลายแขนง สามารถเปิดสอนสาขาและรายวิชาต่างๆ ได้หลากหลายดังกล่าวนี้นี้ ในสภาพปัจจุบันพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีเลือกเรียนรายวิชาของพื้นฐานการศึกษาน้อยลง หันไปสนใจเลือกเรียนคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี ฯลฯ กันมากตามกระแสสังคม ส่วนระดับปริญญาโท ประกาศนียบัตรและปริญญาเอก มีผู้สนใจมากขึ้น ทางคณะมีแนวโน้มจะเปิดรายวิชาใหม่เพิ่มเติมในอนาคต เพราะผู้เรียนได้นำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานได้โดยตรงกว่าระดับปริญญาตรี

2. มหาวิทยาลัยไวกาโต

เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ตั้งอยู่ที่เมืองแฮมิลตันทางเกาะเหนือ ห่างจากเมืองอ็อคแลนด์ลงมาทางใต้ประมาณ 110 กิโลเมตร ประกอบด้วย 8 คณะ ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ คณะเมารีและแปซิฟิกศึกษา คณะคอมพิวเตอร์และคณิตศาสตร์

สำหรับคณะศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วยปริญญาตรีทางการศึกษา (Bachelor of Education) คือ การศึกษาก่อนวัยเรียน (Early Childhood Education) การประถมศึกษา (Primary Education)

การมัธยมศึกษา (Secondary Education) การสันทนาการ (Leisure Studies) เมารีศึกษาและทวิภาษา (Maori and Bilingual Education) คณิตศาสตร์ (Mathematics) วิทยาศาสตร์ (Science) การสื่อสารและเทคโนโลยีการศึกษา (Communication and Technology Education) พลศึกษาและสุขภาพศึกษา (Physical and Health Education) และการสอนวิชาชีพ (professional Studies) ได้แก่ ศิลปะ (Art) ภาษา (Language) และสังคมศึกษา (Social Studies)

ระดับบัณฑิตศึกษาประกอบด้วยปริญญาโททางการศึกษา (Master of Education) คือ หลักสูตรศึกษา (Curriculum Studies) ผู้ทำทางการศึกษา (Educational Leadership) การเรียนและการสอน (Learning and Teaching) วิชาเฉพาะได้แก่วิทยาศาสตร์ (Science) คณิตศาสตร์ (Mathematics) ภาษา (Language) เทคโนโลยีการศึกษา (Technology Education) พื้นฐานการศึกษา (Educational Foundations) ปริญญาโททางการให้คำปรึกษา (Master of Counselling) และปริญญาโททางการศึกษาพิเศษ (Master of Special Education)

ระดับประกาศนียบัตร (Diploma) หลักสูตร 1 ปี หลังจบปริญญาตรี ประกอบด้วยสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ ชุมชน และการอุดมศึกษา (Adult, Community and Tertiary Education) การละคร (Drama in Education) การศึกษา (Education Studies) ผู้นำทางการศึกษา (Educational Leadership) การสอนภาษาที่สอง (Second Language Teaching) คณิตศาสตร์ศึกษา (Mathematics Education) วิทยาศาสตร์ศึกษาและเทคโนโลยี (Science and Technology Education)

ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต (Postgraduate Diploma) หลักสูตร 1-2 ปี หลังปริญญาโท ประกอบด้วยสาขาการให้คำปรึกษา (counselling) การศึกษา (Education) คณิตศาสตร์ศึกษา (Mathematics Education) วิทยาศาสตร์ศึกษา (Science Education) และเทคโนโลยีการศึกษา (Technology Education)

ระดับปริญญาเอก (Doctor of Philosophy) ประกอบด้วยหลักสูตรต่าง ๆ ต่อเนื่องจากระดับปริญญาโท

วิชาพื้นฐานการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีประกอบด้วยวิชาการศึกษานิวซีแลนด์ (New Zealand Education) และวิชาการศึกษากับบริบททางสังคม (Education and Social Context) วิชาแรกเรียนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา นโยบาย และการจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ โดยเฉพาะส่วนวิชาหลังเป็นการเรียนเกี่ยวกับแนวคิดหลักการของการศึกษาและความสัมพันธ์รวมทั้งผลกระทบทางสังคม ส่วนวิชาเลือกมีปรัชญาการศึกษา (Philosophy of Education) และสังคมวิทยาการศึกษา (Sociology of Education)

ส่วนระดับปริญญาโทและประกาศนียบัตรมีวิชาบังคับ 1 รายวิชา คือ วิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในบริบทของสังคม (Human Development in a Social Context) เป็นวิชาที่ศึกษาอิทธิพลทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการศึกษา รวมทั้งผลของการศึกษาที่มีต่อสังคมส่วนวิชาเลือกประกอบด้วยปรัชญาการศึกษา (Philosophy of Education) และสังคมวิทยาการศึกษา (Sociology of Education) ต่อจากระดับปริญญาตรี โดยเน้นการศึกษาเชิงสำรวจวิจัยและสัมมนาในประเด็นหลัก

ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการศึกษา (Diploma in Education Studies) ปริญญาโท

ทางพื้นฐานการศึกษา (Master of Education in Educational Foundations) และประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการศึกษา (Postgraduate Diploma in Education) เป็นหลักสูตรที่ศึกษาวิชาในสาขาพื้นฐานการศึกษาโดยตรง ไม่ได้เน้นเรื่องการสอนหรือวิธีสอน แต่เรียนเกี่ยวกับแนวความคิดและหลักการทางการศึกษา รับผู้จบปริญญาตรีทางการศึกษาและสาขาอื่นทางสังคมศาสตร์ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านการศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี เรียนรายวิชาต่างๆ ดังนี้ คือ วิชาการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development) การศึกษานิวซีแลนด์ . ประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ (New Zealand Education . Historical Issues and Controversies) การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education) นโยบายและการพัฒนาการศึกษา (Policy and Development Education) สตรีกับการศึกษา (Women and Education) ประวัติศาสตร์แนวความคิดทางการศึกษา (Studies in the History of Educational Thought) ระบบการศึกษา และนโยบายเชิงวิพากษ์ (Critical Education Systems and Policies) ปรัชญาการศึกษาเชิงวิพากษ์ (Critical Philosophy of Education) ประเด็นร่วมสมัยทางวัฒนธรรมศึกษา (Contemporary Issues in Cultural Education)

ระดับปริญญาเอก มีวิชาพื้นฐานการศึกษาให้นักศึกษาเรียน คือ วิชานโยบายการพัฒนาการศึกษาในนิวซีแลนด์ (Policy Development in New Zealand Education) การศึกษาและวิวัฒนาการทางความคิด (Education and The Idea of Evolution) การศึกษาและแนวความคิดเชิงวิพากษ์ (Education and Critical Consciousness)⁴

สำหรับมหาวิทยาลัยไวกาโตนี้ จัดว่าเป็นมหาวิทยาลัยใหม่ ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1964 เปิดสอน

ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นส่วนมาก คณะศึกษาศาสตร์ได้รับความร่วมมือจากคณะสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในการผลิตบัณฑิตตามสาขาวิชาเอกต่างๆ โดยมีแนวโน้มการผลิตระดับปริญญาตรีน้อยลง มุ่งเน้นระดับบัณฑิตศึกษามากขึ้น ประกอบกับผู้เรียนระดับหลังปริญญาตรีสนใจวิชาทางการศึกษาโดยเฉพาะวิชาพื้นฐานการศึกษาในหลายๆ วิชามากกว่าระดับปริญญาตรี เพราะได้รับประโยชน์ในการทำงานโดยตรงมีการศึกษา วิจัยอย่างกว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมศึกษา นโยบายการศึกษา ทางมหาวิทยาลัยมีศูนย์วิจัยและศูนย์ข้อมูลด้านนี้พอสมควร ได้แก่ ศูนย์เมารีศึกษา ศูนย์เอเชียและแปซิฟิกศึกษา เป็นต้น⁵

3. มหาวิทยาลัยแคนเทอร์เบอรี

เป็นมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่งของรัฐ ตั้งอยู่ที่เมืองไครส์เชิร์ช เมืองใหญ่ทางเกาะใต้ ปัจจุบันเปิดสอน 7 คณะ 50 สาขาวิชา⁶

สาขาศึกษาศาสตร์มีได้เป็นคณะ แต่เป็นภาควิชาศึกษาศาสตร์ (Education Department) เปิดสอนเป็นหลักสูตรต่อเนื่องระดับปริญญาตรี รับผู้จบอนุปริญญาทางการศึกษาและมีประสบการณ์ทำงานด้านการสอนมาแล้ว และรับผู้จบปริญญาตรีทางด้านอื่น มาเรียนศึกษาศาสตร์เป็นปริญญาที่สอง เพื่อทำการสอนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ระดับปริญญาตรีมีวิชาพื้นฐานการศึกษาเรียนดังนี้⁷

1. ปริญญาตรีหลักสูตรต่อเนื่อง มีวิชาการศึกษา กับสังคม (Education and Society) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับสังคมระบบสังคมที่มีต่อการศึกษาและการศึกษา กับกระบวนการต่างๆ ทางสังคม รวมทั้งผลกระทบที่มีต่อกัน และวิชาสังคมวิทยาการศึกษา (Sociology of Education)

ศึกษาทฤษฎีทางสังคมวิทยาการศึกษา กระบวนการศึกษาในฐานะเป็นปัจจัยทางสังคมระบบสังคมชุมชน ค่านิยม ประเพณีและนโยบายของรัฐที่มีต่อการการศึกษา

2. ปริญญาตรีปริญญาที่สอง มีวิชาปรัชญาการศึกษา (Philosophy of Education) ศึกษาแนวความคิดทางการศึกษาของนักปราชญ์นักปรัชญาคนสำคัญและประวัติศาสตร์แนวความคิดของสำนักนักคิดต่างๆ ในยุโรปและอเมริกา วิชาการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education) ศึกษาระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ ทฤษฎีและหลักเกณฑ์ของการศึกษาเปรียบเทียบและการเปรียบเทียบระบบการศึกษาระหว่างประเทศ วิชาการบริหารการศึกษาในนิวซีแลนด์ (The Administration of Education in New Zealand) ศึกษา ระบบ กฎเกณฑ์ รูปแบบของการบริหาร โครงสร้าง และการจัดการศึกษาของนิวซีแลนด์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งปัญหา ทิศทางและแนวโน้มของการจัดการศึกษา และการบริหารการศึกษาที่เหมาะสมในอนาคต วิชาการศึกษาและสังคมเมารี (Maori Education and Society) ศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความคิด ประเพณีของชาวเมารี นโยบายการศึกษาของรัฐที่มีต่อชาวเมารี ระบบการศึกษาดั้งเดิมของชาวเมารี และการผสมกลมกลืน ระหว่างระบบเดิมกับระบบใหม่ในสังคม

ส่วนระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการศึกษาในระดับปริญญาโทในสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ (Teaching Science) ตามสาขาวิชาเอก เช่น เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ การสอนภาษาต่างประเทศ (Teaching foreign Language) การบริหารโรงเรียน (School Administration) การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision) มีวิชาพื้นฐานการศึกษา ที่เปิดสอนระดับนี้ ได้แก่

วิชาปรัชญาการศึกษา (Educational Philosophy) ศึกษาแนวความคิดทางปรัชญาการศึกษาของสำนักต่างๆ แล้ววิพากษ์ระบบการศึกษาตามแนวความคิดทางปรัชญา วิชาการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education) ศึกษาหลักการเปรียบเทียบทางการศึกษาและระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ วิชาสังคมวิทยาการเมืองของการศึกษา (Political Sociology of Education) ศึกษากระบวนการเมือง ทฤษฎีการเมืองและกระบวนการทางสังคม การกำหนดนโยบายการวางแผนทางการศึกษา นโยบายและสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิชาประชาธิปไตยกับการศึกษา (Democracy and Education) ศึกษากระบวนการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยกับโอกาส ความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหวและผลกระทบที่มีต่อการศึกษ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนด้านกำลังคน ความต้องการด้านการตลาดและระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิชาประวัติศาสตร์การศึกษาของนิวซีแลนด์ (History of New Zealand Education) ศึกษากระบวนการศึกษา นโยบายการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมที่มีผลต่อการศึกษาของนิวซีแลนด์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิชาการศึกษา ในภูมิภาคแปซิฟิก (Education in the Pacific) ศึกษากระบวนการศึกษาของประเทศต่างๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิกทางด้านประวัติศาสตร์ ลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ โอกาสความร่วมมือ และการพัฒนาการศึกษาระดับภูมิภาค ร่วมกัน วิชาสตรีกับการศึกษา (Feminist Issues in

Education) ศึกษาบทบาทของสตรี ค่านิยม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ เกี่ยวกับสตรีในสังคม รวมทั้งโอกาส ความก้าวหน้า ในการเข้ารับการศึกษและการทำงาน วิชารัฐศาสตร์การศึกษา (Politics of Education) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองกับการศึกษา อิทธิพลที่มีต่อกัน โครงสร้างของระบบการเมือง การบริหารที่มีต่อการศึกษาและโครงสร้างของระบบการศึกษา โอกาส ความก้าวหน้าที่สุดคล้องกับระบบการเมือง

มหาวิทยาลัยแคนเทอร์เบอร์เป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่อีกแห่งหนึ่งของนิวซีแลนด์ ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1873 โดยการรวมกลุ่มของวิทยาลัยต่างๆ ปัจจุบันเปิดสอน 7 คณะ คือ คณะอักษรศาสตร์ (Arts) คณะวิทยาศาสตร์ (Science) คณะพาณิชยศาสตร์ (Commerce) คณะวิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) คณะนิติศาสตร์ (Law) คณะดนตรีและศิลปกรรม (Music and Fine Art) และคณะวนศาสตร์ (Forestry) มีวิทยาลัยในสังกัดอีก 1 แห่ง คือ The Christchurch College of Education ซึ่งเปิดสอนระดับอนุปริญาทางการศึกษาและร่วมกับ Education Department จัดสอนระดับปริญญาตรีหลักสูตรต่อเนื่อง ส่วนปริญญาตรีศึกษาศาสตร์ปริญญาที่สองนั้น มักจะเป็นนักศึกษาที่จบการศึกษาจากคณะอื่นและต้องการเป็นครูมาเรียนวิชาทางการศึกษาโดยเฉพาะ จึงจัดแต่วิชาทางการศึกษาให้เรียนโดยตรง วิชาทางพื้นฐานการศึกษาจึงเปิดสอนได้หลายรายวิชา เพราะเป็นวิชาในสาขาที่ต้องศึกษาตามหลักสูตร^๑

สรุปเรื่อง

จากการศึกษาและดูงานคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย 3 แห่ง ในนิวซีแลนด์ ผู้เขียนได้รับ แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรวิชาชีพครู อย่างมาก ประเด็นปัญหาที่พบตรงกันก็คือ ผู้เรียนสนใจ วิชาทางการศึกษาน้อยลงตามกระแสการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม ซึ่งมีอยู่ในนิวซีแลนด์ด้วย มิใช่เพียง ประเทศไทย โดยเฉพาะวิชาพื้นฐานการศึกษาที่พัฒนา มาจากวิชาครูผสมผสานกับวิชาการทางสังคมศาสตร์ เพื่อประยุกต์เข้าเป็นศาสตร์ที่ใช้ศึกษาทำความเข้าใจ ระบบการศึกษาในฐานะที่เป็นระบบหนึ่งของสังคม อันเป็นวิชาทางด้านเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎีและหลักการ มิใช่วิธีการสอนหรือการปฏิบัติ ดังนั้นโอกาสที่จะนำไปใช้ประกอบอาชีพได้โดยตรง จึงน้อยกว่าวิชาที่เป็น ปฏิบัติการ ประเด็นนี้ส่งผลถึงความนิยมของผู้เรียน ในเวลาต่อมาด้วย ถึงจะเห็นประโยชน์และคุณค่า แต่ก็ต้องลดความนิยมลงเพื่อการประกอบอาชีพ ทำให้คุณค่าของวิชาถูกมองข้ามไปอย่างน่าเสียดาย

นอกจากนี้โครงสร้างของสังคมและระบบ การทำงาน ก็มีสวนเกี่ยวข้องด้วยโดยตรง วิชาชีพ ศึกษาศาสตร์มักมุ่งเน้นการสอนและการประกอบ อาชีพครูตั้งแต่อดีตมา การจัดการเรียนการสอนของ หลักสูตร วิชาชีวะในทุกมหาวิทยาลัย และสถาบันผลิตครู ก็มุ่งเน้นตอบสนองเพียงด้านนี้ ทำให้แก่นสารของ การศึกษาอันเป็นมโนทัศน์ของวิชาชีวะมิได้เผยแพร่ และรับใช้สังคมในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่ง ทางสังคมและสถานศึกษาก็เป็นสถาบันหนึ่งของ สังคมเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้จากโครงเรื่องที่สอนกัน ในรายวิชาต่างๆ ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้อง มีผลกระทบ และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษามีต่อสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การบริหาร ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณี ด้วยทั้งสิ้น รวมทั้งผลของระบบต่างๆ ที่มีต่อการศึกษา

อย่างไม่อาจปฏิเสธได้ยิ่งกว่านั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เรื่องของชนเผ่าเมารี พื้นเมืองเดิม ก็เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการ ของชาติ จุดกำเนิดของระบบสังคมและผลกระทบ ที่มีต่อกันในการจัดการศึกษาแบบใหม่ด้วย เรื่องนี้ อาจมองไม่ชัดในการจัดหลักสูตรของไทย แต่อาจ เปรียบได้กับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีรายวิชาเปิดสอนกันในสถาบัน อุดมศึกษาส่วนภูมิภาคหลายแห่งขณะนี้ แต่ถ้าหากว่า มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การกำหนด นโยบาย ตลอดจนการทำวิจัยและการวิเคราะห์ เรื่องราวทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นหลัก วิชาโดยตรงในเมืองไทยแล้ว วิชาพื้นฐานการศึกษา ในเมืองไทยคงเติบโตมากขึ้นกว่านี้ คงเปิดสอนเป็น สาขาวิชาเอกหรือวิชาเฉพาะได้ ผู้จบการศึกษา ก็สามารถ ทำงานในหน่วยงานดังกล่าวได้โดยตรง ทำงานอย่างมีหลักวิชาการและใช้วิชาการให้เกิด ประโยชน์ได้มากที่สุด เมื่อนั้นสาขานี้คงจะได้รับการ พัฒนารวมทั้งได้รับความสนใจกว่าที่เป็นอยู่

สำหรับแนวความคิดในการพัฒนาวิชาชีพ ศึกษาศาสตร์ในประเทศไทย หลายแห่งเห็นด้วย ที่จะผลิตระดับปริญญาตรีลดลง แล้วขยายตัวระดับ บัณฑิตศึกษามากขึ้น อีกทั้งหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพครูรับผู้จบปริญญาตรีสาขาอื่นที่ต้องการเป็นครู มาเรียนโดยเฉพาะ ซึ่งวิธีการนี้เคยกระทำมาแล้ว ในอดีต เช่นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ครั้งนี้ อาจแตกต่างไปจากเดิม คือ เป็นหลักสูตรประกาศ นียบัตร มิใช่ปริญญาที่สอง แล้วเรื่องการเทียบวุฒิ การกำหนดอัตราเงินเดือนก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ อีกทั้งจุดมุ่งหมายก็ต่างไป คือ มิใช่ผลิตครูให้ทันกับ ความต้องการเหมือนกัน แต่เป็นการ ช่วยผลิตครู

ในสาขาขาดแคลนที่วิชาชีพศึกษาศาสตร์เองยังผลิตโดยตรงไม่ได้ เช่น คอมพิวเตอร์ บัญชี ช่างเทคนิค ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น แต่กระนั้นก็ตามการผลิตครูตามแนวความคิดนี้ ก็ยังคงผลิต "ผู้สอน" เพื่อไปสอนตามวิชาเฉพาะนั้นๆ มิใช่ผลิต "นักการศึกษา" เพื่อทำความเข้าใจการศึกษารูปแบบและนำแนวความคิดไปใช้ในสังคมโดยตรงเหมือนอย่างหลักสูตรประกาศนียบัตรและประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการศึกษาและพื้นฐานการศึกษาโดยตรงเหมือนของนิวซีแลนด์ ดังนั้น จึงยังไม่มีสาขาพื้นฐานการศึกษาเปิดเป็นวิชาเอกหรือวิชาเฉพาะอยู่นั้นเองในระดับประกาศนียบัตรของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตาม สาขาพื้นฐานการศึกษาในประเทศไทยก็มีการสอนกันระดับปริญญาโทที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพัฒนาไปสู่ระดับ

ปริญญาเอกทางด้านพัฒนศึกษาหรือพัฒนศึกษาศาสตร์ (Development Education) ที่เปิดสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตรอีกทั้งจะเปิดสอนที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับว่าวิชาพื้นฐานการศึกษาได้รับการพัฒนาไปถึงระดับสูงสุดแล้วโดยตรง นอกจากนี้หากพิจารณาจากรายวิชาต่างๆ ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาแล้ว ชื่อรายวิชาโครงสร้างของเนื้อหาวิชาพื้นฐานการศึกษาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยของนิวซีแลนด์ก็มีหลายวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยของไทยด้วยเช่นกัน อันแสดงถึงความสำคัญและแนวความคิดที่เป็นสากลตรงกันทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกในทุกระดับการศึกษา

เชิงอรรถ

¹ จากคำกล่าวต้อนรับและแนะนำมหาวิทยาลัยของ Dr. Colin McGeorge, Head of Department, Education Department, University of Canterbury เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2539 ณ Education Building ชั้น 4 University of Canterbury.

² ดูรายละเอียดได้จาก The University of Auckland, Faculty of Education Handbook 1996. (Auckland University Press, 1996), 27 P.

³ สัมภาษณ์ Dr. Michael Townsend, Assistant Dean, เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2539 ณ Faculty of Education, The University of Auckland ชั้น 5.

⁴ ดูรายละเอียดได้จาก The University of Waikato, School of Education International

Handbook 1996 - 1997, (Hamilton : University Press, 1996), 12 P.

⁵ สัมภาษณ์ Dr. Ken Carr, Senior Lecturer, เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2539 ณ School of Education, The University of Waikato, conference Room ชั้น 1.

⁶ ดูรายละเอียดได้จาก University of Canterbury, Guide to the Campus, (Christchurch : University Press, 1994), P 1.

⁷ ดูรายละเอียดได้จาก University of Canterbury, Education Handbook 1996, (Christchurch : Education Department, 1996), 30 P.

⁸ สัมภาษณ์ Dr. Graham Nuthall, เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2539 ณ Education Building ชั้น 4 University of Canterbury.